

Nadzorni komisiji S.N.O.S a

v

L j u b l j a n i .

Podpisani T e r č e l j Filip, profesor verouka na I. ženski realni gimnaziji v Ljubljani nujno prosi Nadzorno komisijo, naj vzame v pretres njegovo pritožbo ter popravi krivico, ki jo nezasluženo in po nedolžnem trpi.

Po desetletnem kulturnem delu, ki ga je podpisani vršil na Goriškem v najtežjih letih fašistovskega terorja, je bil od fašistov dvakrat pretepen, stalno zasledovan in leta 1929. zaprt v ječi v Gorici in Kopru okrog dveh let ter obsojen na petletno konfinacijo v Campobassu, od koder je bil odpuščen na podlagi amnestije leta 1932. Imenovani je izmed vseh slovenskih duhovnikov na Goriškem največ storil za narodno pobudo Slovencev in največ pretrpel od fašistov. Izgubil je vse imetje in kar je še najhuje: izgubil je zdravje in še sedaj trpi na hudi depresivni paranoji.

Po prestopu ječah in konfinaciji v kljub prizadevanju ni mogel dobiti nikake službe ter je bil valed ponovnega preganjanja fašistov prisiljen, da je skrivaj pribežal l. 1933. v Jugoslavijo.

Toda tudi v Jugoslaviji ni prosilec našel umevanja, ker ni pripadal nobeni stranki in ker ni koval kapitala iz svojega narodnega mučeništva. Nad eno leto je iskal službe; vtaknili so ga v Repnjo, prosil je za mesto prefekta v Marijanišču in šele po dolgem iskanju dobil službo honorarnega kurata v Umobolnici, ker ni hotel za to mesto kompetirati noben duhovnik. Vkljub dovršenim vseučeliškim študijam v Milanu, Kolnu in Bergamu, je moral ponavljati teološke izpite ter je bil l. 1934. nastavljen za suplenta verouka na omenjeni gimnaziji, kjer je po dveh letih položil profesorski izpit.

Vso predvojno dobo podpisani ni imel nobenih zvez s politiko. Miselno je pripadal prijateljskemu krogu župnika Finžgarja, ter se ni strinjal z metodami, ki jih je uvajala takratna J R Z. Bil je nasproten ekstremnemu gibanju Katoliške akcije in zato so ga izvestni duhovniški krogi prištevali med opozicijo. Vse te podatke lahko izpričajo kot istinite: župnik Finžgar, profesorji Kobler, Fabjan, Košir i dr. Skoda, da ni več živ pok. dr. A. Breclj, s katerim je podpisani bil v intimnem prijateljskem in oddaljenem krvnem sorodstvu. Rajni primarij

XIVL - fond 1955 26/96, mapa 9, Kopitavo 8.3.2019
XIVL

bi lahko pričal, da je imenovani stal izven strankarskega dela in da je pomagal po skromnih močeh opoziciji.

Pač pa more ispričati družina Tomšičeva iz Sentpeterske ceste, da je podpisani imel prijateljske stike z ustreljenim sinom Tonetom in njegovo ženo. Trudil se je na vse pretege, da bi Toneta Tomšiča rešil iz ječe, radi česar so ga smatrali za filokomunista. Tudi na gimnaziji je podpisani vršil le versko-narodno delo. Mogoče trditve, da je bil imenovani "klerikalni" priganjač, so neresnične in dokazano strankarsko tendenciozne ter osebno maščevalne. Za pričo bi lahko navedel vse učenke, ki so objektivne, kakor tudi celotni učiteljski zbor. S temi dokazi, pa podpisani noče tajiti, da je podpiral verske organizacije, zlasti kongregacije, čeprav jih sam ni vodil. Zavzemal se je tudi za narodni, zlasti za narodnomanjšinski pokret ter je aktivno sodeloval v raznih krožkih in bil eno leto urednik verskega glasila "Nasa zvezda".

Pri izvenšolskem delu se je podpisani ukvarjal edino z emigrant-skima organizacijama "Sedejeva družina" in "Tabor" ter dopisoval v list "Istra". V tukajšnje organizacije se ni vtikal. -Vkljub skromnim sredstvom je prosilec podpiral revne dijakinje brez ozira na svetovni nazor in za ubožnejše iz svojega plačeval oskrbo v počitniški koloniji na Zingarici. V kolikor je mogel, je podpiral denarno in s hrano brezposelne goriške begunce, kar lahko ispričajo: Silič, Ozvald, Kosmač i dr.

Vsled osebnih, sicer maloštevilnih, toda strankarsko tendencioznih ovadb, je bil klican na škofijo k disciplinarni preiskavi glede moralnega vedenja. Preiskava, ki so jo vodili prosilecu osebno nenaklonjeni sodniki, je ugotovila, da so bile te ovadbe lažnjive, osebno maščevalne in posledica raznih deklških sporov, ljubosunja in hujskanja. Vsled teh ovadb je pa vseeno podpisani pustil vsako organizatorično delo, tudi v verskih organizacijah in se od leta 1938. sploh ni v javnosti več udeleževal.

Tako je bilo - ob kratkem spisano - delovanje podpisanega v predvojni dobi.

Ob vojnem izbruhu leta 1941. so Italijani že prvi mesec po okupaciji aretirali podpisanega kot "soverzivnega" in ga zaprli v ljubljanske sodnijske ječe meseca maja. Ta ponovni zapor je dokaz, da je bil prosilec Italijanom trn v peti, zato je bil med prvimi žrtvami fašizma in edini duhovnik, ki so ga Lahji vrgli v ječo v prvem letu okupacije. Pa tudi po izpustitvi iz ječe je bil podpisani pod strogim policijskim

nadzorstvom (sorveglianza speciale). Kot " zaznamovani " je moral biti še posebno previden, da ne bi kdo trpel, če bi se z njim družil. Umaknil se je v privatno življenje in posvetil pisateljevanju, zlasti psihiatriji, o kateri je spisal tri knjige: " Globeli v človekovi duši", " Megle " in " Zaklonišče ".

Kakšne so bile v podrobnem relacije podpisanega do osvobodilnega gibanja, ispričuje priloga. Dasi podpisani ni bil vpisan v O.F., je vendar aktivno pomagal gibanju s tem, da se je trudil reševati pripornike iz ječe, sestavljal je nestete prošnje za izpustitev iz taborišč, skrivaj zbiral profesorje simpatizerje O F, kakor tudi nekatere aktivistke. V šoli je pazil, da ni bila nobena učenka iz njegovih razredov izključena vsled aktivnosti, nikdar ni v šoli nastopil zoper O F, opozarjal pa je na previdnost, obiskoval je pripornice v ječah, pošiljal jim skrivaj hrano in pošto, ter onim, ki so bile odpeljane v taborišča, zbiral obleko in pakete.

Ni čuda, če so ga označili nekateri politični krogi kot nezanesljivega in ga smatrali za filokomunista.

Podpisani ni imel nikakih zvez z domobranci, ki so se ga vsled omenjenih dejstev ogibali in ga gledali postrani. Posebno pa je še obsojal ustanovitev domobranstva na Goriškem, ker je iz narodnega stališča zahteval enotnost. Očitek, da je agitiral za " belo gardo " na Goriškem, je neresničen in zloben. Po zlomu italijanske vojske se je po dolgih desetih letih posrečilo podpisanemu, da je mogel iti domov in obiskati materin grob. Bilo je to v novembru l. 1943. Preskrbel si je od O F propustnico ter se mudil par dni v Šturijah pri Ajdovščini. V teh dneh je govoril izključno z domačimi terenci, ki so ga povabili na sestanek. Bili so to aktivisti v Šturijah: Dore Krtelj, Čepar I., Dietz a. in Angel Terčelj, v Ajdovščini pa terenci: Štucin, Brajnik, Štekar i dr. Pri tem sestanku se sploh ni govorilo o " beli gardi ", ker točasno še ni bila organizirana v Primorju, pač pa o slovenskem šolstvu, o knjigah in o skupnem odporu proti Italijanom, ki so še ostali. Podpisanega so naprosili, naj preskrbi slovenske učne knjige, kar je tudi storil. Vsi omenjeni lahko ispričajo, da so sumničenja o agitaciji za belo gardo podle izmišljotine nekaterih bivših fašistofilov, ki so ga hoteli onemogočiti na Goriškem.

Ob prehodnem bivanju v Gorici, kjer sem se mudil en dan, nisem nikjer agitiral za " belo gardo ", obratno lahko ispriča Lupinc iz Kat. knjigarne, da sem v pričo njega protestiral pred upravnico " Goriškega lista " - Saksidovo, da se mojé začetni črki izrabljata v nekem članku o predvojnem prosvetnem gibanju. Izjavila je, da teh člankov jaz sploh

nisem pisal, da so pa te začetnice privlačne za agitacijo. Kdor količkaj pozna moje osebne odnose do dr. Brumata, dr. Kacina, Kemperla, Lavrenčiča, ne bo nikdar niti mislil o kakršnem koli sodelovanju, saj so omenjeni vsi izjavili, da ne smem priti v Gorico na gimnazijo, ker nisem "zanesljiv". Vsa ta dejstva zamoreta ispričati Anton Vuk in dr. Javančič v Gorici.

Istotako neresnična je trditev, da bi bil podpisani sotrudnik "Slov. doma". Vsi, ki me poznajo, dobro vedo, da sem vedno oboje pisane tega lista in dobro je znano, da me je urednik Javornik mrzil ter me v družbi nazval za "drugega Mikuža". Te trditve lahko potrdi urednik Terseglav, dr. Vodnik in Anton Trebše.

Doslej navedene obtožbe sem slišal, niso mi jih pa navedli pri zaslišanju, niti mi ni bila dana možnost, da bi se proti raznim zahrbtnim ovadbam mogel braniti in obrekovalce klicati pred sodišče.

Brez dokazov sem bil tri mesece v ječi: od junija do srede septembra. Dne 11. septembra sem bil brez kazni izpuščen. Zglasil sem se pri gimnazijskem ravnateljstvu na Poljanah, kjer sem dne 18. septembra vložil na Ministrstvo prosvete prošnjo za priznanje zaostalih zneskov od julija nadalje ter zaprosil za bolezenski dopust na podlagi zdravniškega izpričevala. Do danes nisem prejel nobenega odgovora in niti kakke plače. Umaknil sem se v umobolnico na Studenec, kjer sem se en mesec zdravil in brezplačno nadomestoval kurata. Dne 25. novembra sem pa moral zapustiti Umobolnico in sedaj živim brez vsakih sredstev, dasi sem bolan.

Ves čas po izpustitvi iz zaporov sem živel sam zase, nisem zahajal v nobeno družbo, vpisal sem se v O F na Studencu, šel sem volit Ljudsko fronto, na povabilo krajevnega odbora v Robu sem šel 4. novembra k Sv. Lenartu, kjer sem brezplačno maseval za padle partizane in blagoslavljal grobove po Krvavih pečeh in na Mokrcu, na prošnjo O F na Studencu sem sestavljal za mitinge prizore, pesmi, deklamacije, kar lahko potrdi predsednik O F Karel Klingenstein na Studencu. Zato me pa boli krivica, da brez vseh sredstev životarim od milodarov, da vkljub tolikim mukam pod fašizmom ne dobim službe, niti pokojnine, dasi sem se takoj ob prevratu dal na razpolago Vladi in še posebej Bevku in dr. Gajncarju. Prav nujno torej prosim: uslišite mojo prošnjo, dajte mi možnost, da bom vsaj mogel živeti in delati za novo Jugoslavijo, za katero sem trpel!